

COLUMN

De schrijver van de column kan een gedragswetenschapper, een groepsleider, een wetenschappelijk onderzoeker, een beleidsmaker en/of een ouder/begeleider zijn. Wat zij gemeen hebben is hun ervaringen met jeugdigen met een licht verstandelijke beperking. In deze Onderzoek & Praktijk geven wij het woord aan Paul Trommelen, directeur van STEVIG (lid van de Borg) en van Dichterbij Expertis

LATEN WE HET GEBEUREN?

Paul Trommelen

In 2010 werden we opgeschrikt door een nieuwe bezuiniging die werd aangekondigd: de IQ-maatregel. Mensen met een IQ boven de 70, die nu nog wel aanspraak op AWBZ-verzekerde zorg maken, moeten hiervan uitgesloten (gaan) worden. Zij kunnen, als er tenminste een vraag is (!), in de toekomst aankloppen bij de gemeente voor ondersteuning en begeleiding. De overheid zegt hierover op haar eigen website (www.rijksoverheid.nl) het volgende:

Op dit moment hebben zwakbegaafden (met een IQ tussen 70 en 85) recht op AWBZ-zorg als zij naast hun verstandelijke handicap andere medische en/of sociale problemen hebben. Deze IQ-norm wordt aangepast. Straks hebben alleen mensen met een IQ onder de 70 recht op AWBZ-zorg.

Beste mensen in Den Haag, denk je dan, kan dat niet wat zorgvuldiger? Wat is het nu: gaat het over zwakbegaafden of over mensen met een verstandelijke beperking? In Den Haag weten ze het verschil toch wel? Wereldwijd zijn we het er immers over eens dat een verstandelijke beperking geldt bij een IQ lager dan 70. Een IQ tussen 70 en 85 betekent zwakbegaafdheid, en dus geen verstandelijke beperking. De sector voor verstandelijk gehandicaptenzorg neemt echter al tientallen jaren mensen op met een IQ tussen 70 en 85 op, waarbij naast dit lagere niveau van verstandelijk functioneren ook nog (ernstige) psychische en/of psychiatrische problemen aan de orde zijn. Niet vanwege het feit dat deze mensen 'verstandelijk gehandicapt' zijn, maar vanwege hun kwetsbaarheid en beperkingen. Het ministerie van VWS schrijft over deze maatregel, dat deze 'groep' sinds enkele jaren massaal wordt toegelaten tot de AWBZ, sinds het CIZ haar beleidsregel ten behoeve van indicatiestelling voor deze groep op schrift stelde. Niets is echter minder waar: deze groep wordt al sinds jaar en dag toegelaten tot de AWBZ-gefinancierde zorg, met medeweten van VWS overigens. Of deze instroom de afgelopen jaren nu zo spectaculair is gegroeid is nog maar de vraag. Het ging hier altijd om mensen met een zwakbegaafdheid met (ernstige) psychische en/of psychiatrische problemen.

Op haar website schrijft het ministerie nu over 'andere medische en/of sociale problemen'. 'Sociale problemen' leveren geen aanspraak op AWBZ-zorg. Dat is ook al lang zo. Maakt het ministerie er nu een rommeltje van? Begrijpt men het niet (meer)? Of wordt er opzettelijk een rookgordijn opgetrokken, zodat we het allemaal niet meer snappen? Feit is echter dat het hier om een heel kwetsbare 'groep' gaat, waarbij trouwens de term 'groep' (ik zet dit niet voor niets steeds tussen aanhalingstekens) feitelijk niet van toepassing is; er zijn meer verschillen dan overeenkomsten binnen deze 'groep'. De omvang ervan bedraagt ruim 2 miljoen mensen, die gelukkig voor het overgrote deel in staat zijn een normaal leven te leiden, zonder dat zij hiervoor aanspraak hoeven maken op de AWBZ. Wel is er sprake van een latent kwetsbare groep mensen: veel mensen binnen deze groep zijn werkzaam binnen de Sociale Werkvoorziening of ontvangen een Wajong. Ook hun sociale

steunstructuur is vaak beperkt en kwetsbaar. Uit onderzoek weten we ook dat de kans op het ontwikkelen van psychopathie binnen deze groep vele malen groter is dan bij de groep met een IQ onder 70 of boven 85. Alle reden dus om heel voorzichtig te zijn met het uitsluiten van AWBZ-gefinancierde zorg voor de meest kwetsbare leden van deze ‘groep’ burgers. En nog meer reden om heel zorgvuldig te kijken naar en omgaan met deze ‘groep’ burgers, hun beperkingen en hun mogelijkheden. Hetgeen we tot nu toe vanuit Den Haag over de IQ-maatregel gelezen en gehoord hebben (ook door allerlei Kamerleden, die, gelet op hun uitspraken, geen enkel idee van de werkelijkheid bezitten), kan ik niet scharen onder ‘zorgvuldig’.

Wij mogen trouwens ook de hand in eigen boezem steken bij dit onderwerp. Jarenlang immers hebben wij, de professionals in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, de wereld voorgehouden dat wij door middel van wetenschappelijk verantwoord onderzoek, uitgevoerd door speciaal hiervoor opgeleide en gecertificeerde academici, vrij nauwkeurig ‘het’ IQ van iemand konden vaststellen. Zelfs bij groepen mensen waarvoor onze instrumenten niet (voldoende) gevalideerd waren. Al die tijd hebben wij een schijnwerkelijkheid opgehouden.

Vorig jaar zat er een select gezelschap bij onder andere het College voor Zorgverzekeringen (CvZ) om te bepleiten dat deze maatregel onzalig en niet-uitvoerbaar is. Alleen al omdat, let op, nu wordt het leuk, het IQ niet goed te meten is, we niet exact weten wat we nu meten, de verschillende instrumenten mogelijk ook verschillende dingen meten en dat ‘we’ ons niet blind moeten staren op het IQ ‘an sich’, maar veel meer moesten kijken naar de totale persoon, naar alle beperkingen, in hun onderlinge samenhang. Natuurlijk klopt dit, laat dit helder zijn. Maar het komt wel een beetje ongeloofwaardig over, vind ik.

Gelukkig hebben, naast het CvZ, meerdere organisaties zich zeer negatief over de voorgenomen IQ-maatregel hebben uitgelaten. ‘Dom en asociaal’ dekt de lading hiervan wel zo’n beetje, als je op internet zoekt. Het is ook een domme en kortzichtige maatregel, die eerder meer geld gaat kosten dan dat het op gaat leveren. De groep die buiten de AWBZ gaat vallen is immers een heel kwetsbare, complexe groep; het gaat om mensen die zich zonder gespecialiseerde hulp, ondersteuning en behandeling simpelweg niet kunnen redden, vaak ook om extreme zorgmijders, overlastgevers en (kleine) criminelen. Het is duidelijk dat bezuinigen op zorg en behandeling voor deze groep, uiteindelijk veel meer zal gaan kosten (nog los van het feit dat het behoorlijk asociaal is om een groep mensen die slachtoffer is van haar eigen beperkingen hiervoor te straffen).

Maar goed, die 250 miljoen, want daar gaat het over, moet bezuinigd worden in de (vg)zorg. Eenvoudig roepen dat men niet mag bezuinigen op deze kwetsbare groep is niet voldoende. We moeten het lef en de verantwoordelijkheid nemen om met een alternatief te komen: waar halen we de 250 miljoen vandaan die bezuinigd moeten worden? Niet omdat ik het eens ben met de bezuinigingen van dit kabinet. Nee, omdat alleen maar roepen dat dit niet mag of kan, geen zoden aan de dijk zet. Voordat je het weet komt het kabinet namelijk met een nog slechter voorstel. En daar wil ik niet verantwoordelijk voor zijn. En...ik zei het al eerder, we hebben hier zelf ook iets in laten gebeuren....